

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2015. Bu gayri resmi çeviri, Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır.

© Republic of Turkey, 2015. Unofficial translation made by the Human Rights Department of the Ministry of Justice Directorate General for International Law and Foreign Relations This translation does not bind the Court.

© République de Turquie, 2015. Cette traduction non officielle a été faite par la Direction des Droits de l'Homme de l'Unité des Relations extérieures et juridiques du Ministère de la Justice. Elle ne lie pas la Cour.

Tematik Bilgi Notu – Gazetecilik Kaynaklarının Korunması

Ocak 2016

İşbu Tematik Bilgi Notu, Mahkeme açısından bağlayıcı değildir ve tüm ayrıntıları içermemektedir.

Gazetecilik Kaynaklarının Korunması

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesi (ifade özgürlüğü):

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesinin, bilgi ve fikirlerin sadece öz ve içeriklerini değil, aynı zamanda, onları aktarma araçlarını da koruduğunu sürekli vurgulamaktadır. Mahkeme içtihadında, gazetecilik kaynaklarının gizliliği dâhil olmak üzere, en geniş koruma kapsamı, basına verilmiştir.

“Gazetecilik kaynaklarının korunması, basın özgürlüğüne ilişkin temel koşullardan biridir. ... Bu tür bir koruma olmaksızın, kaynaklar, kamuoyunu ilgilendiren konularda kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla basına yardım etmekten kaçınabilirler. Sonuç olarak basının hayati önem taşıyan kamu bekçiliği rolü sarsılabilir ve basının doğru ve güvenilir bilgi sunma yetisi ciddi ölçüde etkilenebilir. ... Kaynağın açıklanmasına ilişkin bir karar ... kamu menfaatine uygun ciddi bir zorunlulukla gerekçelendirilmezse, bu durum, Sözleşme'nin 10. maddesine uygun olmaz.” (*Goodwin/Birleşik Krallık*, 27 Mart 1996 tarihli karar, § 39).

Gazetecilik Kaynaklarını Açıklamak Zorunda Kalan Gazeteciler /

Gazetecilik Kaynaklarının Korunamadığı İddiası

Goodwin/Birleşik Krallık

27 Mart 1996

Bu dava, (*The Enginner* için çalışan) bir gazetecinin, bir şirketin gizli kurumsal planına ilişkin bilgi kaynağının kimliğini ifşa etmesi için verilen bir açıklama kararı ile alakalıdır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, açıklama kararı ile ulaşılmak istenen meşru amaç ve söz konusu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araç arasında makul bir oransallık ilişkisi bulunmadığı kanaatindedir. Hem başvuranın kaynağını açıklamasını gerektiren karar hem de bunu reddettiği için kendisine verilen ceza, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin **10. maddesi** kapsamında ifade özgürlüğüne yönelik **bir ihlale** neden olmuştur.

Nordisk Film & TV A/S/Danimarka

8 Aralık 2005 (kabul edilebilirliğe ilişkin karar)

Bu dava, Danimarka'da pedofili konusunda bir belgesel hazırlarken kimliğini gizleyerek pedofili topluluğuna sızan bir gazeteci tarafından elde edilen araştırma malzemelerinin açıklanması için verilen bir kararla alakalıdır.

Mahkeme, başvurunun **kabul edilemez** (açıkça dayanaktan yoksun) olduğuna karar vermiştir. Mahkeme, özellikle, yerel mahkeme tarafından verilen kararın, gazetecinin ifade özgürlüğüne yönelik orantılı bir müdahale olduğunu ve söz konusu müdahalenin özellikle ciddi bir çocuk istismarı durumunda suçun önlenmesi için gerekçelendirilebileceğini tespit etmiştir.

Voskuil/Hollanda

22 Kasım 2007

Başvuran bir gazeteci olup, silah kaçakçılığına ilişkin bir ceza soruşturması hakkında bir gazeteye yazmış olduğu iki makalenin kaynaklarını açıklamama hakkından mahrum bırakılmış ve kendisi buna zorlanarak iki haftadan uzun bir süre boyunca gözaltında tutulmuştur.

Mahkeme, özellikle Hollanda hükümetinin başvuranın kaynağının kimliğini bilme hususundaki menfaatinin, başvuranın bunu saklama konusundaki menfaatinin önüne geçemediğini tespit ederek, Sözleşme'nin **10. maddesi** (ifade özgürlüğü) kapsamında bir **ihlal bulunduğ**u sonucuna varmıştır.

Mahkeme, bu davada ayrıca Sözleşme'nin **5 § 1 maddesinin** (özgürlük ve güvenlik hakkı) de **ihlal edildiğine** karar vermiştir.

Financial Times Ltd ve Diğerleri/Birleşik Krallık

15 Aralık 2009

Bu davada, dört Birleşik Krallık gazetesi ve bir haber ajansı, Belçika kökenli bir mayalama şirketi olan *Interbrew*'e belgelerini açıklamaları emredildiğinden ve bunun bir ihale teklifiyle alakalı basına yapılan bir sızıntıya ilişkin gazetecilik kaynaklarının ifşa edilmesine neden olabileceğinden şikâyetçi olmuşlardır.

Mahkeme, Sözleşme'nin **10. maddesi** (ifade özgürlüğü) kapsamında **bir ihlal bulunduğu** karar vermiştir. Mahkeme, özellikle, gazeteciler isimsiz kaynakların açıklanmasına yardımcı olurken meydana gelen olumsuz etkinin altını çizerek, gizli bilgilerin gelecekte dağıtılması yoluyla zararın ortadan kaldırılması ve geçmişteki gizlilik ihlallerine ilişkin zararların karşılanması hususundaki menfaatlerin, birlikte ele alındığında bile, gazetecilik kaynaklarının korunmasına ilişkin kamu menfaatinin önüne geçemeyeceğini tespit etmiştir.

Sanoma Uitgevers B.V./Hollanda

14 Eylül 2010 (Büyük Daire)

Bu dava, gazetecilerin, gizli kaynakları ortaya çıkarabilecek materyalleri açıklama hususundaki ciddi itirazlarına rağmen, Hollanda kökenli bir dergi yayın şirketinin, yasadışı araba yarışlarına ilişkin bir makalede kullanılan fotoğrafları, başka bir suçu araştıran polisler teslim etmeye zorlanmasıyla alakalıdır.

Mahkeme özellikle başvuran şirketin ifade özgürlüğüne yönelik müdahalenin “yasa ile öngörülmediğini” ve başvuran şirketin, ceza soruşturmasına ilişkin menfaatin, gazetecilik kaynaklarının korunması hususundaki menfaatin önüne geçip geçmediğine yönelik bağımsız bir değerlendirme yapmasına olanak tanıyacak yeterli yasal güvencelere sahip bir usulün bulunmadığını tespit etmiştir. Bu nedenle Sözleşme'nin **10. maddesi** (ifade özgürlüğü) kapsamında bir **ihlal bulunmaktadır**.

Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. ve Diğerleri/Hollanda

22 Kasım 2012

Hollanda yasalarına uygun olarak kurulmuş bir sınırlı sorumluluk şirketi olan, *De Telegraaf* adlı yüksek tirajlı günlük gazetenin yayımcısı ve iki gazeteci olan başvuranlar, gazetecilik kaynaklarının açıklanmasına neden olabilecek şekilde belgelerin teslim edilmesini öngören karardan ve bu amaçla Devlet tarafından özel kuvvetlerin kullanılmasından şikâyetçi olmuşlardır.

Mahkeme, iki gazeteciyle alakalı olarak Sözleşme'nin **8** (özel yaşama saygı hakkı) ve **10. maddesi** (ifade ve bilgi özgürlüğü) kapsamında **bir ihlal bulunduğu** karar vermiştir.

Mahkeme özellikle, Hollanda'daki ilgili yasanın, gazetecilik kaynaklarının keşfedilmesi amacıyla başvuranlara karşı kullanılan denetim güçleri hususunda uygun güvenceler sunmadığını da tespit etmiştir.

Mahkeme ayrıca yayın şirketine gönderilen belgelerin teslim edilmesine ilişkin kararında Sözleşme'nin **10. maddesini ihlal ettiğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle demokratik bir toplumda basın özgürlüğü için gazetecilik kaynaklarının korunmasının önemini ve kaynak açıklanmasına ilişkin bir kararın söz konusu özgürlüğün uygulanması üzerinde bırakabileceği olumsuz etkiyi tekrar ifade etmiş ve gizli belgeleri başvuranlara temin eden gizli görev çalışanlarının kimliklerini belirleme gerekliliğinin belgeleri teslim etme kararını gerekçelendirmediğini tespit etmiştir.

Gazetecilerin ev veya iş yerlerinin aranması ve/veya gazetecilik materyallerine el konulması

Mahkeme, aşağıda belirtilen her iki davada da ulusal makamların, gazetecilerin ev ve işyerlerinin aranması ve materyallerine el konulması yerine, uygun görevlilerin sorgulanması gibi önlemlerin kargaşa veya suçun önlenmesinde etkili olamayacağını tespit etmiş olmaları gerektiğine karar vermiştir.

Roemen ve Schmitt/Lüksemburg

25 Şubat 2003

Bu davadaki başvuranlar, bir gazeteci ve ulusal yargılamalar sırasında kendisini temsil eden avukatıdır. Dava, bir devlet bakanının vergi kaçakçılığı yaptığına ilişkin bir makalenin yayınlanmasının ardından, birinci başvuranın evine haber verilmeksizin baskın yapılarak evinin aranmasıyla alakalıdır. Arama emriyle gelen memurlar, geniş çaplı araştırmalarda bulunmuşlardır. Tetkik hâkimi birinci başvuranın avukatının ofisinin de aranmasını istemiştir. Hükümetin, bir taraftan söz konusu menfaatler, yani kaynakların korunması ile diğer taraftan suçun önlenmesi ve cezalandırılması arasındaki dengeyi sürdürdüğünü kanıtlayamadığı düşünülerek Mahkeme, ilgili önlemlerin orantısız olduğunu ve birinci başvuranın ifade özgürlüğü hakkını ihlal ettiğini tespit etmiştir. Bu nedenle, birinci başvuran açısından, Sözleşme'nin **10. maddesi** kapsamında bir **ihlal bulunmaktadır**.

Mahkeme ayrıca birinci başvuranın avukatının ofisinde gerçekleştirilen aramanın, birinci başvuranın Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamındaki hakları üzerinde yankıları bulunduğunu

tespit etmiştir. Mahkeme, ikinci başvuranın ofisinde yapılan aramanın, özellikle gerçekleştirildiği hız açısından, ulaşılmak istenen amaçla orantısız olduğunu öne sürerek ikinci başvuran açısından, Sözleşme'nin **8. maddesi** (konuta saygı hakkı) kapsamında bir **ihlal bulunduğu** sonucuna varmıştır.

Ernst ve Diğerleri/Belçika

15 Temmuz 2003

Bu davadaki başvuranlar, dört gazetecidir. Dava, yasal hizmet üyeleri hakkında Liege İstinaf Mahkemesi nezdinde yapılan kovuşturmayla bağlantılı olarak, oldukça hassas olan ceza davalarıyla alakalı yaşanan sızıntıların ardından, gizlilik ihlali nedeniyle, Ciddi Suçlar Ekibi tarafından Belçika gazete ofisleri ve dört gazetecinin evlerinin aranmasıyla ilgilidir.

Mahkeme, Sözleşme'nin **10. maddesi** (ifade özgürlüğü) kapsamında **bir ihlal bulunduğuna** karar vermiştir. Mahkeme özellikle yerel mahkemeler tarafından öne sürülen nedenlerin, bu denli geniş ölçekli arama ve el koymaları gerekçelendirmek için yeterli olmadığını tespit etmiştir.

Bu davada Mahkeme ayrıca Sözleşme'nin 8. maddesi (özel yaşama saygı hakkı) kapsamında bir ihlal bulunduğuna karar vermiş ve Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi (adil yargılanma hakkı), 6 § 1 maddesi (bir mahkemeye erişim) ile birlikte alındığında 14. maddesi (ayrımcılığın yasaklanması) ve Sözleşme'nin 13. maddesi (etkili başvuru hakkı) kapsamında bir ihlal bulunmadığına hükmetmiştir.

Tillack/Belçika

27 Kasım 2007

Alman haftalık gazetesi *Stern*'de gazeteci olan başvuran, Avrupa kurumlarındaki düzensizlikler konusunda, Avrupa Yolsuzlukla Mücadele Ofisine ait gizli belgelerden elde edilen bilgilere dayalı makalelerin yayınlamasının ardından evinde ve iş yerinde yapılan arama ve el koyma işlemlerinden şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, Sözleşme'nin **10. maddesi** (ifade özgürlüğü) kapsamında bir **ihlal bulunduğuna** karar vermiştir. Mahkeme özellikle bir gazetecinin kaynaklarını açıklamama hakkının, kaynaklarının yasal veya yasadışı oluşuna bağlı olarak verilen veya alınan bir ayrıcalık olarak düşünülmemeyeceğini, bunun bilgi hakkının bir parçası olduğunu vurgulamıştır. Mahkeme, Belçika mahkemeleri tarafından aramaları gerekçelendirmek için öne sürülen sebeplerin yetersiz olduğunu tespit etmiştir.

Martin ve Diğerleri/Fransa

12 Nisan 2012

Bu dava, Bölgesel Denetim Ofisinin, Languedoc-Roussillon bölgesinin yönetimine ilişkin gizli taslak raporunun bir nüshasını gazetecilerin hangi durum ve koşullarda elde ettiğini tespit etmek amacıyla, bir tetkik hâkimi tarafından *Midi Libre* adlı günlük gazetenin tesislerinin aranmasına ilişkin bir kararın verilmesiyle alakalıdır.

Mahkeme, Sözleşme'nin **10. maddesi** (ifade özgürlüğü) kapsamında **bir ihlal bulunduğuna** karar vermiştir. Hükümet özellikle çakışan menfaatlerin, yani gazetecilik kaynaklarının korunması ve suçun önlenmesi ve bastırılması arasındaki dengenin, usulüne uygun olarak sağlandığını kanıtlayamamıştır. Arama işlemini gerekçelendirmek amacıyla makamlar tarafından öne sürülen sebeplerin ilgili olduğu düşünülebilir ancak yeterli değildir. Bu nedenle arama, orantısız olmuştur.

Ressiot ve Diğerleri/Fransa

28 Haziran 2012

Bu dava, *L'Equipe* ve *Le Point* adlı gazetelerin tesislerinde ve adli bir soruşturmanın gizliliğini ihlal etmekle suçlanan gazetecilerin evlerinde gerçekleştirilen aramalarla alakalıdır. Makamlar, bisiklet yarışında doping kullanımını olasılığına ilişkin bir soruşturmada, sızıntıların kaynağını bulmak istemişlerdir.

Mahkeme, Sözleşme'nin **10. maddesi** (ifade özgürlüğü) kapsamında **bir ihlal bulunduğuna** karar vermiştir. Mahkeme, özellikle Hükümetin ilgili muhtelif menfaatler arasında adil bir denge sağlayamadığını tespit etmiştir. Demokratik bir toplumun basın özgürlüğünü temin etme ve sürdürme konusundaki menfaati göz önünde bulundurulduğunda, alınan önlemler ulaşılmak istenen yasal amaçla makul olarak orantılı değildir.

Saint-Paul Luxembourg S.A./Lüksemburg

18 Nisan 2013

Bu dava, bir tetkik hâkimi tarafından, bir gazeteye karşı çıkartılan arama ve el koyma emriyle alakalıdır. Söz konusu gazetede yayınlamış bir makalede, ilgili makalede adı geçen şahıs ve onun işvereni tarafından adli makamlara yöneltilen bir şikâyetten bahsedilmiştir.

Mahkeme, Sözleşme'nin **8. maddesi** (özel yaşama saygı hakkı) ve **10. maddesi** (ifade özgürlüğü) kapsamında **bir ihlal bulunduğuna** karar vermiştir. Mahkeme özellikle, arama ve el koyma emrinin, ulaşılmak istenen amaçla, yani makaleyi yazan gazetecinin kimliğini doğrulama amacıyla, makul ölçüde orantılı olmadığını ve aramayı gerçekleştiren memurların

olası istismarını önleme konusunda, örneğin gazetecinin kaynaklarını belirleme çabaları açısından, kapsamının yetersiz bir şekilde sınırlı olduğunu tespit etmiştir.

Nagla/Litvanya

16 Temmuz 2013

Bu dava, ünlü bir radyo-televizyon gazetecisinin evinin polis tarafından aranması ve veri depolama cihazlarına el konulmasıyla alakalıdır. Başvuranın evi, Devlet Gelir Servisinin veritabanından bir bilgi sızıntısı olduğu konusunda kamuoyunu bilgilendiren Şubat 2010 tarihli bir yayınının ardından aranmıştır.

Mahkeme, Sözleşme'nin **10. maddesi** (ifade özgürlüğü) kapsamında bir **ihlal bulunduğuna** karar vermiştir. Mahkeme özellikle gazetecinin kaynaklarını açıklamama hakkının, kaynaklarının yasal veya yasadışı oluşuna bağlı bir ayrıcalık olduğunun düşünülmemeyeceğini, aksine, son derece dikkatli bir şekilde ele alınması gereken bilgi hakkının ayrılmaz bir parçası olduğunu vurgulamıştır. Bu davada, soruşturma makamları, kanıtın güvenliğini sağlama konusunda soruşturmanın menfaati ile gazetecinin ifade özgürlüğünün korunması hususundaki kamu menfaatini usulüne uygun olarak dengeleyememiştir.

Stichting Ostade Blade/Hollanda

27 Mayıs 2014 (kabul edilebilirliğe ilişkin karar)

Bu dava, Arnhem'de meydana gelen bir dizi bombalı saldırının sorumluluğunu üstlenen bir kuruluşun mektup aldığını ilan eden bir basın bildirisi yayınlamasının ardından, söz konusu derginin tesislerinde yapılan aramayla alakalıdır. Derginin yayıncısı, özellikle, araştırmanın, gazetecilik kaynaklarının korunması hakkını ihlal ettiğinden şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, başvurunun **kabul edilemez** (açıkça dayanaktan yoksun) olduğuna karar vermiştir. Mahkeme, bu davada, "kaynak koruması" görüntüsü altında saldırıların reklamını yapmaya çalışan dergi muhabirinin, normalde "kaynaklara" sağlanan korumaya hakkı bulunmadığı sonucuna varmıştır. Ciddi bir suçtu soruşturmak ve olası saldırıları önlemek için gerçekleştirilen arama, bu nedenle Sözleşme'nin 10. maddesi (ifade özgürlüğü) kapsamındaki gerekliliklere, özellikle suçun önlenmesi için demokratik bir toplumda gerekli olma durumuna uygundur.

Görmüş ve Diğerleri / Türkiye

19 Ocak 2016

2007 yılının Nisan ayında, haftalık Nokta dergisi Türk Silahlı Kuvvetleri Genel Kurmay Başkanı tarafından “gizli” olarak nitelendirilen belgelere dayandırılan bir yazı yayımlamıştır. Başvuranlar, söz konusu zamanda, sırasıyla yayın için çalışan araştırmacı gazetecilerin yanında yayın yönetmeni ve yazı işleri müdürleri ilgili makamlarca alınan tedbirlerin, özellikle iş yerlerinin aranması ve belgelerine el konulmasının, bilgi kaynaklarının tespit edilmesine yönelik olduğundan ve gazeteciler olarak özellikle bilgi alma ve yayma hakları olmak üzere ifade özgürlüğü haklarını ihlal ettiğinden şikayetçi olmuşlardır.

Mahkeme, Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, özellikle, silahlı kuvvetleri kayırıp kayırmadıklarına ilişkin olarak basın organlarının sınıflandırılması konusunda, haftalık Nokta dergisinde yayımlanan gizli askeri belgelere dayanan yazının toplumsal tartışmaya katkı sağlayabilecek nitelikte olduğuna hükmetmiştir. Gazetecilik kaynakları iş yerlerinde uygun olmayan uygulamaları ortaya çıkartan Devlet çalışanları olduğu durumlar dahil olmak üzere, kamu yararı ve gazetecilik kaynaklarının korunması gerekliliği konularına ilişkin olarak ifade özgürlüğünün önemine vurguda bulunarak, Mahkeme, gazetecilerin ifade özgürlüğü haklarına -özellikle bilgi yayma haklarına- müdahalenin izlenilen meşru amaca orantılı olmadığına, zorlayıcı bir sosyal ihtiyacı karşılamadığına ve bu nedenle demokratik bir toplumda gerekli olmadığına karar vermiştir. Söz konusu müdahale, derginin bütün bilgisayarlarında bulunan bilgilerin yetkililer tarafından ele geçirilmesi, alınması ve kaydedilmesini kapsamaktadır. Bu bilgiler arasında, bilgi sızdıranların tespiti açısından yazıyla ilgili olmayan bilgiler de bulunmaktadır. Son olarak, Mahkeme, söz konusu tedbirin kamuyu, silahlı kuvvetlerle ilgili olanlar da dahil olmak üzere, genel çıkarlar hakkındaki konularda bilgilendirme konusunda basına yol gösteren olası kaynakları caydıracak nitelikte olduğu görüşündedir.

Derdest başvuru

Ivashchenko/Rusya (başvuru no. 61064/10)

Başvuru, 5 Ekim 2011 tarihinde Rusya Hükümetine tebliğ edilmiştir

Başvuran bir foto muhabiridir. Kendi ifadesiyle, “bu tanınmamış cumhuriyetin yaşamına” ilişkin birkaç fotoğraf çektiği Abkhazia ziyaretinden sonra Rusya'ya dönerken, dizüstü bilgisayar ve bazı elektronik depolama cihazları dâhil olmak üzere, eşyaları aranmıştır. Başvuran özellikle gümrük görevlilerinin yasadışı bir şekilde ve geçerli bir neden olmaksızın, dizüstü bilgisayarında ve depolama cihazlarında bulunan verileri incelediklerinden şikâyetçi olmuştur. Başvuran ayrıca gümrük görevlilerinin eylemlerinin ifade özgürlüğü hakkını ihlal

ettiğini ve özellikle kendisini haksız müdahaleden koruyacak veya gazetecilik kaynaklarını koruyacak yeterli yasal güvencenin bulunmadığını öne sürmüştür.

Mahkeme, başvuruyu Rusya Hükümetine tebliğ etmiş ve Sözleşme'nin 8. maddesi (özel yaşama ve haberleşmeye saygı hakkı), 10. maddesi (ifade özgürlüğü) ve 13. maddesi (etkili başvuru hakkı) kapsamında taraflara sorular yönelmiştir.
